

ФОНД ПІДТРИМКИ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІНІЦІАТИВ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР «МІЖМОР'Я»

за підтримки

Єдиний Союз Патріотів України

«Польсько-українська конфронтація чи співпраця?»

*Матеріали круглого столу,
який відбувся 25 травня 2017 р*

Київ – 2017 рік

Зміст.

- **Ю. Гончаренко: «Стратегія та тактика Росії щодо загострення україно-польських стосунків» ..... ст. 3**
- **Г. Попов: «Як посварити українців з поляками» ..... ст. 7**
- **О. Никоноров: «Активність проросійських організацій і рухів в Польщі» ..... ст. 10**
- **Н. Зубар: «Україна, Польща і конфліктологія» ..... ст. 18**
- **О. Никоноров: «Конфронтація чи співпраця: практичні рекомендації щодо польсько-української політики історичного примирення» ..... ст. 22**

Ю. Гончаренко: «Стратегія та тактика Росії щодо загострення україно-польських стосунків»

Юрій Гончаренко - експерт Інформаційного центру «Міжмор'я», громадський та медіа активіст, блоггер

Розширений текст доповіді для круглого столу «**Польсько-українська конфронтація чи співпраця?**», який відбувся 25 травня 2017 р. у клубі «Наш Формат».

Польща і Україна – сусіди з історією стосунків, багатою як на позитивний, так і негативний досвід. Україна і Польща тісно пов'язані – національно, історично, культурно, соціально і політично. Ці країни належать до одного регіону східної Європи та були раніше частиною Великого Князівства Литовського. В нашому спільному минулому були різні сторінки, які можна розглядати і як приклад дружби та добросусідства, і як «чорні» сторінки взаємної ненависті та ворожнечі.

Після розпаду СРСР і приблизно до 2014 року мейнстрімом стосунків був позитивний сценарій: підписувалися перші офіційні документи, відбувалися взаємні офіційні візити, створювалися двосторонні органи та інше. Одним з найбільш пікових досягнень цього періоду можна назвати ухвалену в 1997 році спільну Заяву Президентів України та Польщі «До порозуміння та єднання».

*«Шлях до щирої дружби та єднання пролягає, насамперед, через правду і взаєморозуміння... Пам'ятаємо, що іноді **витоки цих конфліктів знаходилися за межами України і Польщі** і... нав'язані нашим народам поза їх волею недемократичними політичними системами. Складаємо шану безвинно закатованим, полеглим і примусово переселеним українцям та полякам. Засуджуємо винуватців їхніх страждань. Для кращого взаєморозуміння між українським і польським народами слід стимулювати діалог між тими, хто впливає на формування громадської думки в наших суспільствах ... Обидві держави мають опікуватися й всіляко підтримувати розвиток української громади в Республіці Польща і польської – в Україні.»*

В 2003 році, у 60-ту річницю Волинської трагедії, Президенти України та Польщі Кучма та Квасньневський, виступили зі спільною заявою щодо тих подій, яка закликала до примирення: *“Ми не можемо ні змінити цієї історії, ні відкидати її, не можемо її ні замовчати, ні виправдати, навпаки, ми повинні знайти в собі відвагу сприйняти правду, щоб злочин назвати злочином, оскільки лише на повазі до правди можна будувати майбутнє”.*

Також відповідну заяву про примирення ухвалили парламенти двох країн. Треба зазначити, що погодження та ухвалення тексту цих заяв потребувало значних дипломатичних зусиль. Окремі групи політиків в обох країнах вважали, що їх держава йде на більші поступки ніж протилежна, проте – заяви було ухвалено. Бажання порозуміння перемогло.

Зрештою, це логічно призвело до того, що в 2005 році у Львові було відкрито **Меморіал львівських орлят**. Без сумніву, цей крок української сторони, коли було надано дозвіл на відкриття меморіалу воюючим, які загинули в боях в тому числі і проти українців – був дуже символічним та доводив прагнення української сторони до примирення.

Під час і одразу після Революції Гідності, з початком російської агресії в Україні польсько-українські стосунки набули максимально позитивного наповнення, з боку Польщі – здійснювалася масштабна матеріально-технічна, фінансова допомога, також Польща максимально активно лобіювала інтереси України в Європейському Союзі. Це мало наслідком, що в певний момент Польщу почали називати «адвокатом України в Європі».

Треба зазначити, що паралельно з цими проявами дружби відбувалися і певні акти ворожнечі, серед яких можна відзначити як дії маргіналів з обох сторін, так і прояви «політичної доцільності», коли політики, відповідно до свого позиціонування, робили певні заяви чи кроки.

Зміна тренду в польсько-українських стосунках

Приблизно в 2012-2014 роках почав змінюватися тренд у польсько-українських стосунках, що на сьогодні призвело до певних проявів напруженості навіть на рівні офіційних осіб обох держав. Проте поки що ці стосунки не можна називати конфліктом, попри набуття ними певних ознак цього стану.

Я вважаю, що сьогоднішній стан в польсько-українських стосунках можна назвати **передконфліктним**. Особливістю цього стану є те, що наразі не спостерігається ознак конфлікту на міждержавному, офіційному рівні. Його також немає і на побутовому рівні. Конфлікт також не має очевидних мотивів та зацікавленості (для кожної зі сторін). Проте відбуваються певні **події** (наруга над державними символами, обстріл консульства, т.зв. «війна пам'ятників» тощо), які в будь-який момент можуть каталізувати небезпечні конфліктні явища і розвиток ситуації вийде з-під будь-якого контролю.

Поки що обидві сторони, офіційні особи та установи, публічні особи та політики, переважно утримуються від агресивної реакції та риторики, не ухвалюються рішення, які могли б слугувати реагентом для подальшого загострення (наприклад, не відбулося руйнації польських пам'ятників в Україні, не відбулося нападів на дипустанови в Польщі тощо), проте існує небезпека, що, наприклад, політична доцільність змусить когось з політиків ухвалити рішення чи зробити заяву, яка спровокує загострення. Також існує небезпека, що подібний розвиток простимулює третя сторона, під якою слід розуміти Російську Федерацію.

Конфлікт між Польщею та Україною відповідає стратегічним інтересам Росії, можна навіть сказати, що через нього вона втілює свої геополітичні прагнення (чи фантазії).

Стратегія Російської Федерації в Східній Європі та щодо польсько-українських стосунків

Якщо узагальнити стратегічні інтереси Росії в Східній Європі (судячи як з практичних дій, так і з заяв та документів), вони будуть виглядати наступним чином:

- повернення впливу на країни Східної Європи і колишнього СРСР;
- руйнування євроатлантичної спільноти та Європейського Союзу шляхом стимулювання чи підтримки націоналістичних, дезінтеграційних настроїв в країнах Західної Європи.

Практично це здійснюється (та буде здійснюватися) через:

- підтримку в різних формах ультраправих та інших маргінальних сил в країнах ЄС;
- створення зовнішніх та внутрішніх кризових умов для впливу на суспільну думку в країнах ЄС (наприклад, міграційна криза);
- провокування різних міжетнічних та міждержавних конфліктів.

Росія, з приходом до влади Володимира Путіна, поступово перетворилася на тоталітарну державу, в якій популяризуються реваншистські та експансіоністські настрої. Економічним підґрунтям такої політики став приблизно десятирічний період високих цін на енергоносії, що дозволили збудувати ресурсний базис для такої політики.

Першим практичним кроком реалізації цієї політики стала війна в Грузії в 2008 році, головним же на цей момент – агресія проти України в 2014 р.

Геополітичні концепції Кремля та потуги Росії по їх втіленню

На початку 2000-х років більшість експертів ставилося скептично до «геополітиків» на кшталт **Дугіна** чи **Кургіняна**, які пропагували ідеї, які мало чим по суті відрізнялися від нацистських, проте розвиток подальших подій показав, що цей скепсис був передчасним.

Наприклад, декілька цитат з книжки **О. Дугіна «Основи геополітики»**, яка на сьогодні є підручником чи «рекомендованою для вивчення», зокрема, в Генштабі РФ та Адміністрації Президента Росії:

- ✓ *Возз'єднання євразійських територій під проводом Росії як "осі історії" сьогодні пов'язане з певними труднощами, але вони незначні порівнюючи з тими катастрофами, які з неминучістю настають в тому випадку, якщо це "збирання Імперії" не почнеться негайно.*
- ✓ *Отже, теоретично немає на планеті такого народу, такої культури або такої території, чия доля і чий шлях були б байдужі російській свідомості. Росіянам є справа до всього і до всіх, і тому в остаточному підсумку інтереси російського народу не обмежуються ні російським етносом, ні Російської Імперією, ні навіть всією Євразією.*
- ✓ *В основі геополітичної конструкції цієї Імперії має бути покладений фундаментальний принцип "спільного ворогу". Заперечення атлантизму, відкидання стратегічного контролю США і відмова від верховенства економічних, ринково-ліберальних цінностей - ось та загальна цивілізаційна база, той загальний імпульс, що відкриє шлях міцного політичного і стратегічного союзу, створить осьовий кістяк майбутньої Імперії.*
- ✓ *До того ж, дипломатичний потенціал атлантистів в будь-який спосіб прагнув зміцнити русофобські настрої в Німеччині і германофобські в Росії, щоб втягнути обидві ці держави в локальний конфлікт по розділу сфер впливу на **проміжних просторах в Польщі, Румунії, Сербії, Угорщини, Чехословаччини, Прибалтиці, на Західній Україні** і т.д. Тієї ж лінії дотримуються і нинішні стратеги НАТО, висуваючи ідею створення "чорноморсько-балтійської федерації", держави, яка була б безпосередньо пов'язана з атлантизмом і потенційно ворожа як Росії, так і Німеччині.*
- ✓ *При цьому головне, чого треба прагнути, це категоричне усунення всякої подоби "санітарного кордону", заздалегідь розвіювати **ілюзії проміжних держав щодо їх потенційної незалежності** від геополітично могутніх сусідів.*
- ✓ *У цій перспективі доцільно повернути Калінінградську область (Східна Пруссія) Німеччині, щоб відмовитися від останнього територіального символу страшною братовбивчої війни. Для того, щоб ця дія не стала б сприйматися російськими громадянами як черговий крок у геополітичній капітуляції, Європа має запропонувати Росії інші територіальні анексії чи інших форми розширення стратегічної зони впливу, особливо з числа тих держав, які вперто прагнуть увійти в «чорноморсько-балтійську федерацію».... Країни Прибалтики, Польща, Молдова і Україна як потенційний "санітарний кордон" повинні бути геополітично трансформовані **НЕ** після реституції Пруссії, а одночасно з нею, як елементи одного і того самого процесу остаточного фіксування кордонів між дружньою Росією і Середньою Європою.*
- ✓ *Суверенітет України є настільки негативним для російської геополітики явищем, що, в принципі, легко може спровокувати збройний конфлікт ... Україна як самостійна держава з якимись територіальними амбіціями є величезною небезпекою для всієї Євразії, і без вирішення української проблеми взагалі говорити про континентальну геополітику безглуздо.*
- ✓ *Тому у Росії є два варіанти: або військова окупація Європи, або така переорганізація європейського простору, яка зробить цей геополітичний сектор надійним стратегічним союзником Москви*

- ✓ *Отже, в Польщі і Литві головним геополітичним партнером Євразії повинні стати сили, які наполягають на некатолицькій орієнтації політики цих країн, прихильники світської «соціал-демократії», «неоязичники», «етноцентристи», протестантські, православні релігійні кола, етнічні меншини. Крім того, етнічна напруженість в польсько-литовських відносинах є надзвичайно цінним елементом, який слід використовувати і, по можливості, посилювати.*

Неважко помітити, що багато що з цього вже реалізується на практиці. Як в Польщі, так і в Україні.

Практична реалізація російської політики для роздмухування польсько-українського конфлікту

Росія в своїй підривної діяльності задіює різні групи впливу та різну агентуру. Наприклад, певною точкою біфуркації в офіційному трактуванні трагічних подій на Волині в 1943 році можна вважати офіційне звернення, що підписали в 2013 році 148 депутатів Верховної Ради України, які офіційно назвали ці події «геноцидом» і звернулися до своїх польських колег з «проханням» зробити те саме. Показово, що це звернення ініціювали та підписали депутати вже заборонених в Україні партій (Партія Регіонів та КПУ), яких можна віднести до прямої агентури Російської Федерації.

Іншою важливою точкою в розгортанні польсько-українського конфлікту можна вважати випадок в Грушовицях, коли пам'ятник воякам УПА був демонтований за участі офіційної особи з польської сторони. Прямим наслідком цієї події є початок конфлікту між польськими та українськими історичними установами (який вдалося призупинити) та тимчасове призупинення легалізації польських меморіалів в Україні. Найбільш вірогідним продовженням цього тренду є симетрична руйнація польських пам'ятників у Україні, здійснене або спровоковане агентурою Росії. Мета цієї провокації – спровокувати реальне розгортання конфлікту, включення в процес на початку – націоналістичних та радикальних сил з обох сторін з потенційним переведенням конфлікту на побутовий рівень (наприклад, щоб масово почали відбуватися подібні події – «У Польщі в селищі Хваціно під Гданськом група п'яних поляків увірвалася в будинок до українських робітників і з криками: "Польща для поляків", "Їдьте в Україну", побила мешканців будинку»).

При досягненні цього етапу конфлікту жодне примирення чи союз між Україною та Польщею в досяжній перспективі будуть неможливі.

Висновки та практичні поради щодо унеможливлення розвитку польсько-українського конфлікту

В стратегічному вимірі головним запобіжником, який має стримувати агресивне просування Росії на Захід, в Східну Європу, є створення та наповнення реальним змістом Балто-Чорноморського союзу («Міжмор'я», «Інтермаріуму»). Це міждержавне утворення, яке може мати різну форму, правовий та інші статуси, фактично самим фактом свого існування буде стримувати просування російської експансії на Захід.

В практичній площині щодо протидії російському сценарію «розвитку» польсько-українських стосунків, наприклад, в Україні, може стати завчасне виведення його потенційних гравців на маргінес і ототожнення з впливом Росії. Зрозуміло, що неможливо повністю запобігти ситуації, коли якась псевдонаціоналістична організація в Україні здійснить провокаційний акт руйнації польського пам'ятника і це буде подано як відплатна акція на попередні дії поляків.

Проте можна запобігти тому, щоб подібна дія агентури трактувалася в вигідному для Росії ключі. Для цього системні українські гравці на патріотичному та націоналістичному полі мають виступити з упереджувальною спільною заявою, в якій чітко буде сказано про відмову від відплатних акцій в будь-якій формі.

Також логічним є подальше звернення до польських колег з пропозицією зробити аналогічну заяву. Цим кроком польські та українські праві партії та рухи показали б своє державницьке мислення і небажання грати за чужим, ворожим сценарієм.

***

Г. Попов: «Як посварити українців з поляками»

Георгій Попов - журналіст, доброволець Української Добровольчої Армії

Розширений текст доповіді для круглого столу «Польсько-українська конфронтація чи співпраця?», який відбувся 25 травня 2017 р. у клубі «Наш Формат».

Побудова іміджу Польщі, як українофобської країни, - один з найперспективніших напрямків "стратегії непрямих дій" путінської Москви. Як Варшаві, так і Києву нав'язується новий політичний конфлікт, густо замішаний на старих земельних чварах. При цьому Кремль намагається використовувати на свою користь усі позитивні взаємні здобутки Банкової та Бельведеру. Чим можуть відповісти на це два історично братерські народи?

Український безвіз — пострах Варшави

Вітчизняні «гастарбайтери» запрудили Польщу, як втікачі з українського економічного провалля, породженого війною на Донбасі. Цей побічний продукт гібридної агресії лякає польського обивателя, особливо після здобуття Україною довгоочікуваного безвізу. За три роки війни через кордон перебрався вже більше 1 мільйон осіб. А з полегшеним пропусковим режимом цей потік лише збільшиться.

Українські заробітчани мимоволі стали важелем впливу московського агресора у Євросоюзі. Страх перед новою "ордою зі Сходу" особливо ефектно розписують прокремлівські ЗМІ на фоні загальної навали мусульманських мігрантів на Захід.

Кремлівський стилет під ребра Варшави - це побутові конфлікти з українськими "бандерівцями". Гастарбайтери в основній своїй масі працюють нелегально і контролювати їх справді складно.

Звичайно, Польща могла б легалізувати українських працівників. Але тоді виникає проблема зовсім іншого порядку: офіційно оформлені українські трудові мігранти зможуть створювати свої власні політичні партії, як то роблять, зокрема, турки в Германії. Якщо те саме зроблять українці — це вже буде зовсім інший рівень конфлікту, на відміну від дрібних побутових сварок на п'яному ґрунті.

Також з безвізом пов'язана дискредитація військових, котрі приїждять на реабілітацію. Особливо це стосується добровольців, що воюють на Донбасі з українських націоналістичних переконань. Коли ці люди потрапляють в польські санаторії, це викликає гнів місцевих націоналістів. Вже такі випадки пікетів були в Сілезії, де проходили реабілітацію, зокрема, добровольці з "Правого сектору".

Бізнес: польський фермер — ворог українця

Минулого року Москва почала розігрувати карту польського експорту. Досі Варшава веде з ЄС доволі жорсткі перемовини стосовно постачання польської сільськогосподарської продукції. Особливо поляки переживають за такі свої стратегічні товари, як курятина та яблука. І ось чим далі Брюссель опирається — тим більше вони потрапляють із західного ринку на український.

Відповідно, українські олігархи, як місцеві монополісти, не будуть на це дивитись, заплющивши очі. Стратегія протидії іноземним конкурентам відпрацьована ще з "дореволюційних" часів навали в Україну білоруського м'яса, молока та тютюну.

Робиться все дуже просто, особливо з використанням медійних засобів. Банальні "заказухи" та чорний піар проти польських товарів лише потішить збіднілих вітчизняних журналістів. І це лише на першому етапі!

Друга стадія — відпрацьована на білорусах технологія переорієнтації торгівельних точок з польськими товарами на українські. З відповідною підтримкою як державних регулювальних структур, так і населення з громадськими організаціями. Все вищезгадане не буде коштувати лубяньським ляльководам абсолютно нічого. Окрім стартових медіа-меседжів про "хитрого польського фермера, що об'їдає наївного українського колгоспника".

Навпаки: в середовищі польських профспілок (через лубяньських агентів медіа-впливу) буде розіграватись карта негативного образу українського сільськогосподарського імпорту. В 2016 році польські трактористи вже збирали масові пікети проти української пшениці і ріпаку. При цьому, на думку польських фермерів, субсидії ЄС, які Брюссель зараз планує надати Україні, грають проти Польщі.

І знову Москва використовує свою улюблену двоходівку: те, що для нас добре — вона використовує на свою користь.

Вже цього літа (за умови хорошого урожаю) поставка 100 млн. тон українського зерна підніме бунт польських фермерів. "Навіть якщо 10% його потрапить в нашу країну, це небезпечно для польського експорту і знизить нам ціну на 20%. Україна є великою загрозою для польського сільського господарства і польських фермерів", - виголосив Броніслав Венглевський, голова Палати сільського господарства Лодзинського воєводства.

Кремлівським чорним піарникам залишилось лише не прогавити і закинути вже відмобілізованим польським трактористам тези про "українське зерно, вирощене під самісіньким Чорнобильським реактором..." Акції спротиву лодзинських фермерів не забаряться.

Нацменшину підтирає "Наждаком" Медведчук

Збурювачами антипольської риторики по цей бік кордону є в основному одна організація: широковідомий і сумнозвісний "Український вибір" Віктора Медведчука. Зокрема, постійно «пасуться» на польській тематиці такі його помічники, як "гаманець" Тарас Козак і лідер "Наждака" Микола Дульський. Останній вже втік до Росії і, за деякими даними, переховується на сепаратистській частині Донбасу.

За "неофіційною" інформацією СБУ та МВС, навесні цього року перекриття траси Львів – Рава-Руська та обстріл з гранатомета генерального консульства Польщі в Луцьку — справа рук фейкової польської нацменшини зі структур Медведчука.

Найнебезпечніше тут те, що усі арештовані учасники пікету випущені. А медіа-картинка транслюється через "ольгінських тролів" у польських ЗМІ як "провокація СБУ". Тобто, "Український вибір" нікуди не дівся і прекрасно себе почуває повністю відмобілізованим до наступних провокацій. А "хороший", в "кремлівському розумінні", розголос лише надихає на нові "звितяги".

Закляті хулігани: Легія - Динамо

Ще однією потенційною ударною силою дискредитації поляків в Україні є футбольні ультрас. Зараз Україна має менше проблем з вітчизняними хуліганами, оскільки традиційного поділу навколофутбольних "фірм" на правих і лівих зараз практично не існує. Усі ліві під час війни

банально перейшли на "іншу сторону" лінії фронту на Донбасі. Тож українські клуби залишилися лише правими і підписали між собою перемир'я "до кінця війни".

І знов же — це з одного боку добре, а з іншого — коли польські хулігани приїздять "у гості", проти них зорганізуються відразу всі українські. Тому градус протистояння автоматично росте після побоїщ 2015 року між варшавською Легією, спочатку з харківським Металістом, а згодом - з київським Динамо. При цьому польські праві фанати у Харкові вивісили банер з територіальною претензією не лише на Львів, а заодно й на литовський Вільнюс.

Побоїща з ультрас Легії в кінці серпня 2016 року також продовжились у Львові та Києві.

А у червні того ж року під час групового етапу Чемпіонату Європи в марсельському порту також відбувались сутички фанатів збірних Польщі та України. Слід відзначити, що офіційні польські ультрас у них участі не брали. Виконавцями були найняті провокатори "зі сторони". За даними самих польських хуліганів, ними були безпосередньо громадяни Росії.

Звичайно, активність футбольних хуліганів залежить від жеребкування. І якщо українські та польські клуби потраплять у спільну групу Ліги Чемпіонів чи Європи — готуємося і чекаємо...

Хоча ультрас, як ударна сила, може застосуватись будь-де і коли. У тому ж таки червні 2016-го, з нагоди свята української національної пам'яті у Перемишлі, група поляків намагалася перешкодити процесії українців, яка йшла на місцеве українське кладовище. Найактивнішу частину склали фанати футбольного клубу «Полонія» Перемишль.

Міжмор'я, як могила Євросоюзу

Парадоксально, але факт: підтримка польсько-українського партнерства в рамках концепції Міжмор'я теж Москва із задоволенням використовує на свою користь!

Те, що Київ і Варшава розглядають, як опір Москві, Білокам'яна сподівається перетворити на бомбу уповільненої дії для власне Євросоюзу. Адже просування ідей Міжмор'я та Тримор'я (Балто-Чорноморські країни плюс Адріатика), Кремль розглядає, як сепаратистську альтернативу офіційному ЄС та НАТО. При чому вже прозвучали заяви від путінських дипломатичних кіл про планування безпосередньої участі у засіданнях конференцій Інтермаріум.

Єдине, чого не може поки що планувати Москва, — це участі своїх делегатів у межиморських форумах на території України. Проте і людей Медведчука у Києві ніхто не відміняв.

Війна круглих столів замість фестивалю "Смутного часу"

У сфері історії нині з впевненістю можна констатувати, що Луб'янка буквально "осідлала" тему українсько-польської "війни пам'ятників". У пресі по обидва боки кордону ми маємо один суцільний негатив: українські та польські фахові історики зосереджуються виключно на конфліктах, на взаємній різанині. Гортаючи сторінки в Інтернеті та друкованих засобах, можна побачити практично самі лише тексти про акції "Вісла" та "Волинь" часів Другої світової війни. Чому не використовується багатющий історичний пласт спільних українсько-польських переможних походів на ту ж саму Москву?!

Ціла епопея, яка увійшла в історію Росії під назвою "Смутное время", - це є не що інше, як дводесятилітній період українсько-польсько-литовської звитяги. Чому ця тема абсолютно не розігрується і не педалюється в Україні?...

Натомість, якщо так зачепилися "фахівці" за тему історичного протистояння, її теж можна використати на свою користь. Адже військові протистояння за певних умов руками ентузіастів

(зокрема історичних реконструкторів) відразу перетворюються з політичного конфлікту на історично-культурний фестиваль.

В Польщі ми маємо такий чудовий приклад, як свято лицарської середньовічної культури "Грюнвальд". Хоча історично польсько-німецькі стосунки і досі "м'яко кажучи" бажають кращого. Відповідно в Росії надзвичайно популярний щорічний реконструкторський фестиваль "Бородіно". А це не що інше, як криваве протистояння Росії і Франції під час Першої Вітчизняної війни 1812 року...

І в цій сфері нам є над чим працювати, оскільки дуже скоро надходять 100-річні ювілеї таких визначних подій як український "Листопадовий зрив" у Львові (початок українсько-польської війни в 1918 році) та польське "Чудо на Віслі" - розгром більшовицького війська під Варшавою в 1920-го року (в якому дуже активну участь брали українці під проводом Симона Петлюри, а також донські козаки). Тому, як українці мають бути присутні на грандіозному святі у Варшаві, так і поляки — у Львові. І звичайно у ролі почесних костюмованих гостей, а не сварливих "сірих піджаків". Тим більше, що відповідні реконструкторські клуби вже є і в Польщі, і в Україні.

***

О. Никоноров: «Активність проросійських організацій і рухів в Польщі»

Олександр Никоноров - експерт Інформаційного центру «Міжмор'я», аналітик "Team 4 Ukraine"

Розширений текст доповіді для круглого столу «Польсько-українська конфронтація чи співпраця?», який відбувся 25 травня 2017 р. у клубі «Наш Формат».

Останнім часом в українському медіа-середовищі та експертних колах можна зустріти інформацію про те, що на території сусідньої з Україною Польщі продовжується тенденція зростання антиукраїнських настроїв, що сумарно може позначатись на погіршенні польсько-українських стосунків. На тлі зростання трудової міграції українців до РП, перемоги консервативної партії «Право і справедливість» активізувались різні ультраправі угруповання, які до 2014-2015 рр. перебували в маргінесі, не мали впливу на політичні процеси та формування громадської думки в польському суспільстві.

Сьогодні одну з найбільших загроз для подальшого розвитку польсько-українського співробітництва становлять політики та радикальні організації, які мають доступ до владних кіл, а також нейтральне ставлення до них з боку польських силовиків і політиків. Цей сегмент польського націоналістичного середовища підтримує контакти з російськими ультраправими колами та входить до групи агентів впливу РФ в самій Польщі. Розглянемо основні суб'єкти проросійського впливу в Республіці Польща, чия діяльність становить загрозу національній безпеці як для Польщі, так і для України.

«Фаланга»

«Fałanga» («Фаланга») – неофашистська польська організація, що підтримує зв'язки з донбаськими сепаратистами і закликає до зміни територіального устрою України в контексті окупації Галичини і Волині польськими військами. Частина членів організації брала участь у бойових діях на стороні незаконних збройних формувань т.зв. «ДНР». Екстремістське угруповання очолює націоналіст-українофоб Бартош Бекер, якому з жовтня 2014 року заборонено в'їзд на територію України.

Довідка. Лідер «Фаланги» Бартош Бекер (Bartosz Bekier) - студент-історик, прихильник політики Володимира Пугіна, є редактором порталу польських екстремістів xportal.pl. У 2014 р. він зустрічався зі спікером «парламенту» донецьких сепаратистів Денисом Пушиліним. З минулого Бекера відомо, що в червні 2013 року він зустрічався з прем'єр-міністром Сирії Ваїлем аль-Халькі, а також заступником міністра закордонних справ Фейсалом Міктадом. Відвідував Бартош Бекер і територію Лівану. Під час візиту до цієї країни він відвідав базу терористичної організації шіїтів «Хізбалла», чий досвідчені бойовики воюють в Сирії проти терористів з «Хайат Тахрір аш-Шам» (створена на базі «Джебхат ан-Нусра») та «Ісламської держави». Терористична організація «Хізбалла» контролюється спецслужбами Ірану і здійснює значний вплив на політичний процес в Лівані. Лідер «Фаланги» починав свою діяльність з ультраправої організації «ONR». В інтерв'ю сайту Nacjonalista.pl в 2009 році Бартош Бекер розповідав, що вступив до лав націоналістичного руху шістьма роками раніше і був членом «Всепольської молоді», а потім вийшов звідти через ідеологічні розбіжності та перейшов до «ONR». Там він очолив «Бригаду Мазовії» («Brygada Mazowiecka»), що діяла в Варшаві та її околицях. У цій ролі Б. Бекер відзначився організацією низки провокацій: на акціях лівих сил, організацією першотравневої ходи під гаслом «Робота в Польщі - для поляків», на акціях проти абортів та ін.

Бартош Бекер є представником тієї групи польських праворадикалів, які популяризують ідею реваншизму, заснованого на мрії про відновлення «Великої Польщі» - «від моря до моря». Праворадикал заявляв про необхідність відновлення східних кордонів в тому вигляді, в якому вони існували в 1939 році. Йдеться про т.зв. «східні креси» (kresy wschodnie): частина Литви з Вільнюсом, Західна Білорусь і Західна Україна, а також західні кордони до Одери. На марші Бартош Бекер і його прихильники скандували «Польський Вільнюс, польський Львів - це має бути відновлено!» У лютому 2009 року Бекер заявив в інтерв'ю сайту Nacjonalista.pl, що, «можливо, прийде час і для Freikorps». Так, в Німеччині на початку 20-х років називалися «добровольчі загони», які воювали за збереження в складі «Рейху» польських і прибалтійських земель. Тоді Бекер вийшов зі складу «ONR», створивши автономну організацію «Фаланга».

«Націонал-революціонери», як себе називають «фалангісти», є невеликою групою екстремістів, що належать до ультраправого політичного спектру Польщі. Назва та символіка (рука з оголеним мечем) організації прямо апелює до фашистського «Національно-радикального табору - Фаланга» («Obóz Narodowo-Radykalny - Falanga»). У тридцяті роки ця структура організувала масштабні погроми єврейської громади Польщі. Простежується аналогія з російською «Чорною сотнею».

«Фалангісти» швидко набирали обертів: в листопаді 2009 року фото їх колони на марші незалежності з'явилися в «Gazeta Wyborcza». Радикалів відрізняла чорна форма, пов'язки на рукавах і лідер в довгому шкіряному плащі. Прикметно, що тоді звучали вигуки «Припинити єврейську окупацію Польщі». У тому ж 2009 році Бекер відвідує акцію в Словаччині, присвячену пам'яті Йозефа Тісо, ватажка фашистського режиму в Словаччині в 1939-1945 рр. У квітні 2010 року «Фаланга» брала участь у Марші пам'яті Катині разом з польськими монархістами, а в липні того ж року запропонувала альянс маоїстським «Лівим революційним комуністам» («Rewolucyjna Lewica Komunistyczna»), на що останні дали згоду. «Фалангісти» є затягнутими євро-скептиками, критикують НАТО, а сам Бекер в інтерв'ю журналістам заявляє, що «поточна геополітична ситуація... не дає надій на відновлення східних кордонів Польщі, бо це буде оголошено порушенням міжнародного права».

З серпня 2015 року екстремісти з «Фаланги» на своєму порталі xportal.pl поширили відеосюжет, в якому чітко видно, як радикали зі зброєю в руках патрулюють ділянку польсько-українського кордону (<https://www.youtube.com/watch?v=crWZhUVUPwo>). Тоді вони заявили про створення т.зв. «антибандерівського патруля». За фактом це виглядає як діяльність незаконних збройних формувань на ділянці державного кордону. При цьому важко сказати, чи була у екстремістів

справжня зброя, або це були макети. Однак сам факт подібних дій вже викликає настороженість і занепокоєння.

Згідно з джерелами в українській міліції, останнім часом на території Західної України за акціями, під час яких на стінах міст розмальовуються гасла «польський Львів», стоять активісти проросійської організації «Український вибір», головою якої є проросійський політик Віктор Медведчук. Про такі написи ще в березні 2015 р. писав портал kresy.pl, а трохи раніше з'явилася інтернет-провокація «Фаланги» під назвою «Львівська народна республіка». У вересні 2015 р. польська поліція затримала підозрюваного в установці вибухового пристрою з годинниковим механізмом, який став причиною невеликої пожежі в туалетній кімнаті центру «Український Світ» у Варшаві. Затримана особа була пов'язана з крайніми правими рухами. «Фаланга» також подала інформацію на цю тему на своєму порталі «X-portal», цитуючи дружній портал «kresy.pl».

«Національно-радикальний табір»

«Національно-радикальний табір» («Obóz Narodowo-Radykalny») - ультраправа екстремістська організація, створена в 1995 році польськими вуличними праворадикалами, що прийняла довоєнну символіку. В останні роки «ONR» виступає - поряд з консервативно-християнською «Всепольською молоддю» (Młodzież Wszechpolska) – організатором маршів націоналістів в День незалежності 11 листопада. У 2013 р. хода націоналістів закінчилася спробою підпалу російського посольства у Варшаві. При цьому цілком можливо, що дана акція стала ретельно спланованою провокацією самих росіян. Подібного роду акції створюють негативний імідж Польщі в ЄС і в самій Росії, що вигідно керівництву РФ, у якого з Польщею прослідковуються складні відносини. Коріння цієї проблеми походять з історії взаємин між двома державами.

Члени ультраправої організації активно розвивали контакти з екстремістами з російської партії «Інша Росія» Едуарда Лимонова, члени якої займалися вербуванням найманців в країнах ЄС і пострадянського простору. Дружні відносини були встановлені і з «євразійцями» Олександра Дугіна, наставником сепаратистських лідерів Донбасу «першої хвилі». Відзначається також встановлення зв'язків з лідерами неонацистської партії Угорщини - «Йоббік» («За кращу Угорщину»). Її лідер Габор Вона - за освітою також історик. З «Йоббік» польських фашистів зближує ксенофобська й антисемітська риторика. Обидві організації підтримують Сирію й Іран як своїх союзників в «боротьбі з сіонізмом», симпатизують російській владі. З їхньої точки зору, Володимир Путін – «це правильний національний лідер, який відстоює традиційні цінності, забороняє гей-паради, не «прогинається» перед США». З початком російської агресії в Україні неонацисти з «Йоббіка» організували пікет біля будівлі угорського МЗС під гаслом «Крим - Росії, Закарпатті - Угорщини!» Ультраправі угорці оголосили набір бойовиків в незаконне збройне формування «Легіон святого Іштвана», який, як відзначали в «Йоббік», воює на Донбасі «проти Євросоюзу і США» і пов'язаної з ними владою в Києві. Члени «Фаланги» і «Національно-радикального табору» критикують участь націоналістів зі скандинавських країн на стороні добровольчих батальйонів України. Йдеться про представників «Північної молоді» («Nordisk Ungdom») і «Шведської партії» («Svenskarnas parti»).

«Національне об'єднання патріотичних польських уболівальників»

Ультраправе об'єднання польських футбольних уболівальників, які активно виступають за анексію Львова і Вільнюса, періодично організовує провокації на футбольних матчах в Україні та Литві, розміщуючи плакати, в яких закликає до захоплення українських і литовських територій.

10 жовтня 2015 роки після антимігрантської демонстрації, організованої у Варшаві «Мазовецькою бригадою націонал-радикального табору» та руху «Поляки проти іммігрантів», відбулося вторгнення групи націоналістів до Центру «Український Світ», на розі вул. Новий Світ і вул. Свентокшиської в Варшаві. На основі фотографій з камер спостереження вдалося визначити низку

радикалів. Демонстранти великою групою увійшли в центр близько 18:30, в той час, коли в головному залі проходив концерт музики Шопена. Кричали і погрожували адміністратору - дівчині з України. Знищили виставлену петицію, що закликає до перейменування однієї з вулиць Варшави на вулицю «Героїв Майдану». Один з демонстрантів «Анжей Старопольські» записував і фотографував все, що відбувалося, а також співробітників центру.

Акція була проведена угрупованнями «Народна вільна Польща», «Національна Варшава», і Patrio.pl - «Національним об'єднанням патріотичних польських уболівальників» (NZPPK). Ультрарадикали відібрали папери з підписами за перейменування однієї з варшавських вулиць на вулицю Героїв Майдану. Після нападу екстремістів в будівлі з'явилося безліч наліпок проти УПА і С. Бандери.

Партія «Зміна»

Проросійська ультраправа партія Польщі, лідером якої є польський скінхед Матеуш Пікорський, що була створена в лютому 2015 року. У травні 2016 року М. Пікорський був заарештований Агентством внутрішньої безпеки за шпигунство на користь Росії.

Головна діяльність М. Пікорського, за інформацією Фелікса Рупіцького, це коментування на російському телебаченні «Russia Today», поїздки на псевдореферендуми до Криму і на окуповані території, починаючи від Придністров'я, закінчуючи Донбасом. Пікорський був частим гостем в Китаї, Ірані, Москві. Знайомство з російськими політичними крайньоправими діячами («євразійці», неоязичники і «баркашовці») відбулося в 90-х роках, а починаючи з 2001 року польський активіст стає постійним гостем в Москві. У 2005 році Пікорський отримує мандат депутата від популістської «Самооборони» і стає її представником. Прихід до польського парламенту виводить Пікорського на орбіту міжпарламентського спілкування. В Україні Пікорський набув контактів з людьми Віктора Медведчука і Партії регіонів (Шкода, Жангіров, Чаленко, Колесніченко, Монтян). Варто відзначити, що в Україні М. Пікорський дружить з комуністичною організацією «Боротьба», яка в 2014 році була визнана сепаратистською. Практично всі українські контакти проросійського діяча з Польщі ведуть до Москви.

Партія «Зміна» до сих пір не зареєстрована за підозрою у фінансуванні з-за кордону. У лютому 2015 р. активісти з партії «Зміна» намагаються потрапити в Україну з метою провокацій на території Гути Пеняцькій, частина функціонерів була затримана на кордоні, однак, інша група перетнула кордон і сфотографувалася біля пам'ятника жертвам в даному населеному пункті. Дивним чином, але на наступний день після цих подій, у Львові з'явилися написи польською мовою, які ставили під сумнів територіальну цілісність України і розпалювали міжнаціональну ворожнечу. Восени 2015 року на місцевих виборах в м. Дніпро і Кривий Ріг прибував Януш Недзведцький (активіст партії «Зміна»), який на догоду російським ЗМІ заявляє про системні порушення і фальсифікації української влади під час плебісциту.

За інформацією Фелікса Рупіцького, після початку військових дій на Донбасі навесні 2014 року, в Москві задумалися про підігрів сепаратизму у Львові і в Житомирській області (історично - Польський національний район імені Юліана Мархльовського). Однак, побачивши реальну ситуацію з польською меншиною на місцях, було вирішено змінити акценти і почати діяти в Польщі. З осені 2014 року до сьогодні в Польщі проходять регулярні знищення пам'ятників і могильних плит воїнів УПА; відбулося осквернення могили Степана Бандери (кожен раз зловмисники хотіли показати свій польський слід). При цьому, в 2013 році їх було всього - 9, в 2014 р. - 26, а в 2015 р. - вже - 37.

«Реституція кресів»

Проект, організований за допомогою проросійських польських неофашистів і представників організації «Український вибір». Організація тісно пов'язана з діяльністю неофашистської партії «Зміна». За інформацією Фелікса Рупіцького, активісти зазначеної партії почали кампанію штучної актуалізації проблеми можливої реституції польського майна в Україні. З цією метою, права рука

лідера «Зміни» Матеуша Піскорського Конрад Рекас навесні 2015 р. створює організацію «Реституція кресів» (інша назва - «Кресова опіка» («Powiernictwo Kresowe»). Організація має власний паблік на фейсбуці, де публікує матеріали, спрямовані проти України (<https://www.facebook.com/powiernictwo/?fref=photo>).

Протягом 2015-2016 рр. кишенькова організація з Любліна розгорнула бурхливу діяльність в Польщі, Румунії, Чехії та Угорщини. Головним партнером в Україні, що підігриває «проблему» реституції, є організація Віктора Медведчука «Український вибір». За задумом організаторів, «реституцією» на території Західної України слід лякати українців тим, що в разі продовження євроінтеграційних дій Києва громадяни Польщі, Румунії, Чехії та Угорщини будуть домагатися повернення нерухомості в Україні. З огляду на це, члени «Українського вибору» системно створюють інформаційні приводи для обговорення реституції, проте жоден суд в Україні, Польщі або Євросоюзі не отримав позову, щодо майна, втраченого внаслідок Другої світової війни. К. Рекас в кінці березня 2016 року здійснив ряд робочих зустрічей з румунськими («Комітет реституції»), угорськими та словацькими націоналістичними організаціями на тему створення «Координаційного комітету реституційних рухів народів Східної Європи». За задумом активістів «Реституції кресів», це дозволить підняти на новий рівень наявні реституційні вимоги і використовувати потенціал європейських ЗМІ для пропаганди цієї ідеї на міжнародному рівні.

Експерти в правознавстві додають, що у реституції немає юридичних перспектив ні в українських, ні в міжнародних судах.

«ЄС не займається питаннями власності, це поза компетенцією європейського права. Також немає ніякого зв'язку між Угодою про Асоціацію з ЄС і реституцією, - пояснив юрист-міжнародник Олег Піх. - Схожі прецеденти з наміром повернути колишню власність закінчилися нічим. Наприклад, німці невдало намагалися домогтися від Польщі реституції (частина західної Польщі, зокрема Вроцлав-Бреслау, що в роки війни належав Німеччині, а після перемоги над нацистами ці землі передали полякам). У нас таке питання навіть не може виникнути. Юридично воно було закрито після війни, коли насильно виселяли як поляків з України, так і українців з Польщі за угодою, яку підписали ПНР та УРСР. Крім того, Польща вже виплатила компенсації нащадкам своїх виселених громадян (з польського бюджету їм повернули п'яту частину втраченого майна)».

Як розповів польський журналіст Єжи Кутковський, питання реституції - політичне, а не юридичне: «Польща не претендує на оселі українців, хоч вони колись і були польськими. Це нонсенс і провокація. Маргінальні радикальні партії хочуть заробити собі бали в середовищі «кресів» - жителів східної Польщі, деякі з яких вважають, що потрібно повернути квартири предків, та й Львів вважають польським містом. Але таких людей серед поляків зовсім небагато».

Також в рамках аналізу даної тематики необхідно зазначити, що першими зі штучного створення та роздмухування проблеми «реституції кресів» виступили медіа, пов'язані з діяльністю ФСБ. Зокрема, наведемо приклад діяльності порталу www.chekist.ru, на якому журналіст Андрій Козлов поширював інформацію про те, що поляками були зібрані 600 пакетів документів для звернення до суду, а ще 1,2 тисячі звернень проходили перевірку у юристів, що спрямовані на повернення нерухомого майна спадкоємцям вихідців з території сучасних областей Західної України. Важливо зазначити, що портал «Чекіст.ру» публікує матеріали про діяльність російських спецслужб і розвідок країн світу, створює позитивний імідж навколо діяльності правоохоронних органів РФ і СРСР.

Партія «Корвін»

Януш Корвін-Мікке - затятий проросійський політик, польський екстреміст, депутат Європарламенту, лідер партії «Корвін». Скандальний польський політик Януш Корвін-Мікке відзначився тим, що підняв руку в жесті нацистів в стінах Європарламенту, після чого не зміг 10 днів брати участь в роботі Європейського парламенту і втратив зарплату за цей період. Аналогічне

покарання отримав італійський євродепутат з фракції євро-скептиків «Європа націй і свобод» Джанлука Буонанно. Таким чином, Корвін-Мікке нібито висловив протест проти введення єдиного квитка для подорожей країнами Європи. Даний політик є лютим українофобом, називає Україну, а не РФ, головним ворогом Польщі. Виправдовує вбивства українців на Донбасі, анексію Росією українських територій. У тому числі він має підтримку серед польської молоді.

«Задруга»

Проросійська ультраправа організація панславістського характеру. Тісно співпрацює з бойовиками російського неонацистського бандформування Диверсійно-штурмова розвідувальна група «Русич», члени якої входили до складу незаконних збройних формувань Група швидкого реагування «Бетмен» та окремих розвідувальних батальйонів «Спарта». Засновником і лідером організації є Даріуш «Воїслав» Петрик. Мають активні контакти з польовими командирами бойовиків «ДНР» Олексієм Мільчаковим та Яном Петровським. Зокрема, за інформацією російських ЗМІ, російський неонацист Ян Петровський відвідав у 2016 році Польщу, де нібито взяв участь в сході неонацистів в рамках організації концерту «Русский стяг». Потім з'явилось інтерв'ю, в якому Петровський підтвердив своє перебування в Варшаві на запрошення ультраправих активістів з організації «Zadruka». Ймовірно, Ян Петровський міг прибути до Варшави з території Німеччини або іншої країни, що межує з Польщею, з огляду на фактор відкритості кордонів. Однак в такому випадку, його візит все одно не міг би залишитися непоміченим з боку польських силовиків. Також слід припустити, що Ян Петровський в цілому взагалі міг і не перебувати на території Польщі, а даний інформаційний привід міг бути поширений в медіа з метою демонстрації вседозволеності російських неонацистів і відсутності їх кримінального переслідування на території ЄС за масові вбивства, скоєні терористами на території Східної України. Екстремісти організації «Задруга» з недавнього часу закрили доступ в публік організації в соціальній мережі «ВКонтакте», зробивши його приватним співтовариством (https://vk.com/ns_zadruka).

В публіку організації в фейсбуці (https://www.facebook.com/nszadruka.malopolska/?ref=un_c) активно тиражується матеріал, який закликає поляків організувати т.зв. «Polexit» - референдум про вихід Польщі зі складу ЄС. Цікаво, що ця загроза національній безпеці РП безпосередньо виходить від організації, що може бути пов'язана з діяльністю російських спецслужб.

Також член даної організації Давид Худжец брав участь в якості «міжнародного спостерігача» у т.зв. «праймеріз» в «ЛНР». Раніше він підтримував дружні стосунки безпосередньо з командиром бойовиків Олексієм Мільчаковим.

«Національний рух»

Польський націоналістичний рух, більш відомий тим, що член організації Сильвестр Хрущ закликає побудувати паркан з колючого дроту на польсько-українському кордоні, аналогічно тому, який побудований на межі Угорщини та Сербії, для того, щоб «стримати наплив майбутніх мігрантів з цієї території». Він вважав, що навесні 2016 року на територію Польщі нібито хлинуть тисячі іммігрантів з України. Хрущ направив листа міністру внутрішніх справ РП, в якому попросив поінформувати про запобіжні заходи, якщо іммігранти захочуть перетнути кордон Польщі з території України. Польський націоналіст стверджує, що у зв'язку з прийняттям заходів безпеки з боку країн, з яких проходить основний потік іммігрантів, він може змінитися, і цілком ймовірно може пройти через територію Польщі.

«Кукізі 15»

Одна з основних антиукраїнських політичних сил сучасної Польщі, члени якої відзначилися своїми українофобськими заявами. Лідер партії Павел Кукізі відомий антиукраїнською риторикою, а також критикою шанувальників Степана Бандери. На попередніх виборах президента Польщі він набрав майже 21% і посів третє місце. Виступаючи в прямому ефірі на одному з польських телеканалів,

Кукізі заявив, що ні в якому разі не можна підтримувати героїзацію Степана Бандери, адже він винен «в масових вбивствах поляків». Також він назвав поляків, які захопили Львів під час проголошення Західноукраїнської народної республіки, «захисниками». За даними видання wpolityce, 1 березня 2016 року з урядовою делегацією Павел Кукізі відвідав цвинтар «захисників Львова», більш відомий, як «Кладовище орлят» і будівництво Польського дому.

«Завжди, коли я відвідую кладовище «захисників Львова», емоції стискають моє горло. Починаючи з 1988 року, тоді це була руїна. Разом зі своєю сестрою тоді впорядкували одну з могил, і розмістили на ній польові квіти, - написав Кукізі на своїй сторінці в соціальній мережі Facebook. - Потім ми пішли в консульство, щоб зустрітися з поляками, які докладають героїчних зусиль, щоб Львів, як раніше, відчував себе польським. Власне, виїжджаю до Варшави... А серце залишилося у Львові».

Іншою важливою фігурою даної політичної сили є Роберт Вінницький, відомий своїми проросійськими заявами та солідарністю з російськими ультраправими колами. Вінницький відомий своїми антиукраїнськими заявами і критикою української влади, співпрацював з групою Анатолія Шарія.

«Табір великої Польщі»

«Obóz Wielkiej Polski» - польська ультраправа організація, створена в 2003 році. Офіційний орган організації - «Новий Авангард». Рух публікує «Національні хроніки». Лідер організації - Давид Бережицький. «Табір» налічує близько 150 членів, що працюють в Польщі і за кордоном. Найбільш активні осередки знаходяться: у Варшаві, Вроцлаві, Жешуві, Осло і Лондоні. Штаб-квартира знаходиться в Варшаві, де розташовані також офіси «Союзу Польських Об'єднань» і «Організацій Латинської Америки» (USOPAL) і Національної бібліотеки. До числа лідерів організації входять Давид Бережицький і Мацей Видрих. Іншими відомими діячами є: режисер Богдан Поремба, публіцист Роберт Ларковський, доктор Ян Еугеніуш Малиновський і доктор Збігнев Сіут. Об'єднання відоме своїми гучними акціями прямої дії, такими як демонстрації «проти наклепу на адресу польського народу» в Єврейському історичному інституті у Варшаві (26 червня 2009 р.) і гуманітарною допомогою сербам в Косово (травень 2011 року). З самого початку ТВП підтримував ідею Маршу за незалежність. Польські націоналісти регулярно беруть участь в заходах, орієнтованих на підтримку сербського Косово. «Табір» активно бореться проти героїзації Української повстанської армії, бійців якої звинувачують в геноциді польського населення Волині і Східної Галичини (1943-45), організовуючи або беручи участь в численних акціях протесту. 11 вересня 2011 року ТВП ініціював мітинг навпроти президентського палацу у Варшаві. Крім цього було написано колективного листа до лідера партії «Право і справедливість» (ПіС) Ярослава Качинського. До листа, який залишився без відповіді, були включені питання до партії з приводу політики щодо поляків, які проживають в межах колишньої Східної Польщі. ТВП має безліч регулярних міжнародних контактів, особливо з організаціями націоналістичного профілю зі слов'янських країн: «Словацьким рухом відродження» (Slovenské Hnutie Obrody), «Сербським національним рухом» (Српски Народни Покрет 1389), «Російським народним собором».

«Національна вільна Польща»

За інформацією Юрія Міндюка, організація дуже подібна за напрямком діяльності до «Фаланги», окрім ідейного наповнення – менше фашизму і більше традиційного польського націоналізму. Вони теж борються з «бандеризмом», також борються із Литвою, співпрацюють зі «Зміною», виступають на підтримку М. Піскорського, розвивають тему Волинської трагедії, з позицій польського націоналізму обґрунтовують потребу співпраці з Росією і конфронтації з Україною.

Лідер «Національної вільної Польщі» Даміан Бенько став особливо відомим щодо подій на Марші Незалежності 11 листопада 2016 р., де ніби група невідомих потоптала і спалила український прапор. Група польських автономних націоналістів (партнерів українського «Азову») побила Д. Бенька,

відібрала символіку його організації. Про це було заявлено на сайті АН, а потім прокоментовано і самим Д. Беньком.

Сам Д. Бенько спростовує це на своєму профілі на ФБ: «...Я ніколи не палив українського прапору і не мав такого наміру», хоча перед цим виставив відео, на якому чинив наругу над червоно-чорним прапором з тризубом. Згодом він повністю спростував свою участь в нарузі над українським прапором.

«Польське національне співтовариство»

«Польське національне співтовариство» - проросійська структура, очолювана Болеславом Тейковським, яка активно взаємодіє з «Польським слов'янським комітетом» (Барбара Крігер) і «Товариством польсько-російської дружби» (Гадеуш Сікорський). Організація відома діяльністю на підтримку РФ, дискредитацією України на території Польщі. Має своїх представників серед викладачів польських ВНЗ та студентів. Члени даних організацій 1 березня 2014 року прийняли участь в 13-й міжнародній науково-практичній конференції «Родові основи слов'янського світу», яка відбулась на території Мінська. Захід було профінансовано дипломатичними установами РФ. Представники цього середовища активно задіяні в роботі «Всесвітньої ради слов'ян» - кишенькової організації Росії з просування російського панславізму в слов'янських країнах.

Фонд «Російсько-польський центр діалогу і згоди»

Ця структура є однією з ключових агентів впливу Кремля, яку очолює Юрій Бондаренко. У 2015 році Ю. Бондаренко організував провокацію, відправивши 15 студентів-відмінників з Польщі на запрошення «Російсько-польського центру діалогу та згоди» в окупований росіянами Крим. Цю акцію в Варшаві назвали аморальним і політизованим кроком. Такими провокаціями російські пропагандистські ЗМІ намагались створити штучний інформаційний привід відносно того, що польська сторона нібито визнала анексію Криму Росією.

У Росії не так багато фахівців з Польщі, але ще менше поляків згодні працювати під своїм прізвищем на користь Росії. Багато поляків кулуарно обурюються, що «польсько-російський діалог» знаходиться під впливом пропагандистських акцій Юрія Бондаренка.

Коментар

Українська сторона глибоко цінує та поважає допомогу і всебічну підтримку, яка надається польським урядом та недержавними структурами. Україна вдячна за підтримку і відповідну реакцію поляків на агресивну політику Росії по відношенню до України. Польща, безперечно, - одна з країн, яка є лобістом України в Євросоюзі та НАТО. Однак важливо зазначити, що діяльність окремих ультраправих організацій, що активізувались після 2014 року, несе загрозу не тільки українцям, польсько-українським відносинам, а й безпосередньо національній безпеці самої Польщі. На перший погляд, ніхто не бачить загрози в піар-діяльності подібних маргінальних сил, які не мають підтримки у населення Польщі у зв'язку з їхньою активною проросійською позицією. Але те ж саме можна було говорити 4 роки тому про діяльність сепаратистів з організації «Донецька республіка» і екстремістів «Оплоту» в Україні. На той момент вони мали впізнаваність і підтримку ще меншу, ніж «Зміна» або «Фаланга» мають сьогодні в Польщі. Але зовнішньополітична комбінація російської сторони зробила з даних екстремістів одну з найбільших загроз безпеки для України і Польщі.

Росія активно просуває політику конфронтації між Польщею та Україною, намагаючись розірвати союз двох держав, що є перепоною для активного російського проникнення в східноєвропейський регіон. Раніше проросійські блогери активно просували фейкову інформацію про активізацію польських спецслужб в Західній Україні щодо підтримки сепаратистських рухів в Галичині. Але за низкою причин дана інформаційна атака росіян провалилася.

Зазначимо, що Кремль і надалі робитиме ставку на підтримку проросійських правих партій і організацій в Польщі, просуватиме різного роду політичні провокації з популяризацією реваншистської риторики щодо повернення «східних кресів», щодо Волинської трагедії, діяльності УПА та Армії Крайової для погіршення відносин між офіційним Києвом і Варшавою. При цьому Москва намагається максимально використовувати факти приходу до влади консервативної політичної сили «Право і справедливість» на свою користь. Саме російська сторона була б зацікавлена у т.зв. «мадяризації Польщі», коли в Варшаві міг би з'явитись польський аналог «Фідесу» та «Йоббіку». Для Путіна важливо отримати ще одного антиукраїнського союзника на західних кордонах України, якого можна було б використовувати «наосліп». Вийде в нього це чи ні, сьогодні залежить тільки від самих поляків і керівництва Польщі.

Більшість українців і поляків розуміють, що до чого і з якою метою реалізуються сценарії подібних політичних провокацій. Однак, одного лише розуміння замало. Без належної реакції офіційних польських та українських можновладців і силового блоку двох країн дану проблематику не вирішити. Відповідна реакція польських політиків і правоохоронних органів мінімізує ризики розвитку росіянами конфлікту між поляками та українцями в нинішній політичній обстановці.

Сьогодні чітко прослідковується провокативний і замовний характер антиукраїнських акцій ультраправих сил Польщі, за якими явно стоять проросійські сили, метою яких є дестабілізація ситуації в Україні. З огляду на цей фактор, залишається сподіватися, що «гарячим головам» у праворадикальних структурах України вистачить розуму не піддаватися на ці дешеві провокації, адже погіршення польсько-українських відносин однозначно буде на руку Росії. Також це неминуче призведе до загострення і без того складної внутрішньодержавної ситуації в Україні.

***

Н. Зубар: «Україна, Польща і конфліктологія»

Наталія Зубар – голова правління Інформаційного центру «Майдан-Моніторинг», координатор проекту «Українська Миротворча Школа»

Розширений текст доповіді для круглого столу «Польсько-українська конфронтація чи співпраця?», який відбувся 25 травня 2017 р. у клубі «Наш Формат».

В українців і поляків є багато спільного, в тому числі - суспільні проблеми. Одна з них – мало розвинута культура конфлікту і загальний брак конфліктологічної освіти. Суспільні і особливо політичні конфлікти дуже часто перебувають або в стані «війна до переможного кінця», або «зробимо вигляд, що конфлікту нема і він сам пройде», іншими словами конфлікти розглядаються як гра з нульовою чи негативною сумою, або їх намагаються уникати.

В наших мовах і культурах немає навіть назви для англomовного «agree to disagree» (домовитися про те, що ми не домовилися) і практично відсутня така переговорна практика, як всередині наших суспільств, так і в україно-польських стосунках.

Така практика нам є дуже потрібною зараз, тому що між нами існують великі об'єктивні конфлікти. Найбільш видимий зараз - це конфлікт державних політик пам'яті Польщі та України.

Трансформувати цей конфлікт в конструктивний, в такій, що передбачає стратегію спільної перемоги (гру з позитивною сумою), можна тільки через те, щоби пройти першу стадію – домовитися про те, про що ми не можемо зараз домовитися, домовитися толерувати різні точки зору і при тому працювати над спільними інтересами.

Про що Україна і Польща не можуть домовитися стосовно державних політик пам'яті?

22 липня 2016 року Сейм (нижня палата парламенту) Польщі ухвалив постанову яка називається «Резолюція Сейму Республіки Польща у справі віддання данини жертвам геноциду, вчиненого українськими націоналістами щодо громадян Другої Речі Посполитої в 1943-45 роках». Польській законодавчий орган, на рівні цієї постанови визнав ОУН-УПА кривавими вбивцями, які вчинили геноцид поляків.

А Україна, в Законі України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті» від 2015 року визнала ОУН-УПА борцями за незалежність України у XX столітті, тобто героями.

Це конфлікт інтерпретацій історичних подій. Сторонами конфлікту є дві держави, представлені парламентами.

Конфлікт цей виник не вчора, і не в 2013 році, коли 148 депутатів Верховної Ради України послали листа в Сейм Республіки Польща проханням визнати Волинську трагедію геноцидом польського народу. Над трансформацією цього конфлікту працювали польські та українські історики і політики з початку 1990х років, і намагалися досягти порозуміння.

Які стратегії досягнення порозуміння використовували сторони?

Україна.

Україна.

Частина українського суспільства, особливо пов'язана з теренами західної України, де жива пам'ять про криваві польсько-українські стосунки в першій половині XX сторіччя, намагалася уникнути дискусії з типовою мотивацією «Хай поляки скажуть спасибі, що ми не виставляємо їм рахунок за злочини, вчинені владою 2й Речі Посполитої проти українців».

Ще одна активна частина українського суспільства, кількість якої постійно збільшується за рахунок ветеранів поточної війни, вважає, що ніякої дискусії про національних героїв України ні з ким бути не може.

Більша частина українського суспільства уникає цієї теми через повне її незнання і абсолютно не розуміє конфлікту.

Польща.

Частина польського суспільства – умовно «ліберали» – намагалася багато років уникати дискусії з аргументами «вона не на часі», «нам треба дивитися в майбутнє, а не минуле», «дружба з братами-українцями важливіша за минулі образи». Певний час їм це вдавалося. Зараз ці люди в опозиції і впливати на перебіг конфлікту суттєво не можуть.

Прямі переговори

В обох країнах існують державні Інститути національної пам'яті, які відповідають за втілення державної історичної політики. Різниця в тому, що в Польщі в цьому інституті працюють 2000+ людей, він добре фінансується, замовляє будівництво музеїв, розробку учбових програм, видання книжок і настільних ігор, а в Україні в цій установі працюють кілька десятків людей і бюджет складає кілька десятків мільйонів гривень.

Теоретично саме ці дві установи мають займатися трансформацією цього конфлікту історичної пам'яті. Але в них занадто різна вага і можливості, рівного діалогу між ними поки що бути не може.

В 1997–2008 роках група українських і польських істориків напрацювала кілька томів матеріалів «Україна-Польща: важкі питання», які практично не вплинули на подальші переговори. В 2015 році україно-польський діалог істориків був відновлений, створений Українсько-польський форум істориків.

Обидва «скликання» діалогів істориків намагалися вирішити цей конфлікт шляхом напрацювання спільного україно-польського бачення історії, пов'язаної з подіями на Волині.

Посол України в Польщі Андрій Дециця висловив жаль про те, що «частина польських політиків, приймаючи постанову про вшанування жертв Волині, так і не врахувала неодноразових звернень та пропозицій української сторони щодо спільної оцінки нашої спільної трагічної історії.»

На міжпарламентському рівні багато років продовжувалися спроби ухвалити спільну постанову двох парламентів з цього питання. Ці спроби провалилися.

Сила

Частина польського суспільства – умовно «кресов'яки» – проти будь яких переговорів і хоче відплати за геноцид їх предків на Волині. Вони не задоволені постановою і будуть вимагати ухвали закону з більш жорсткими формулюваннями.

В Польщі відбулося кілька подій, коли українців переслідували за червоно-чорний прапор, реальне чи вигадане поклоніння Бандері, демонстративних антиукраїнських акцій радикальних груп. Декларована мета цих груп – боротьба з культом Бандери і ОУН в Україні. Поки що це поодинокі події.

Поляки в якості таких силових дій сприймають блокування митних переходів з українського боку.

Також проявом сили поляки сприймають перейменування київських проспектів на честь Бандери та Шухевича та наявність у законі України слів про протиправність заперечення визнання ОУН-УПА борцями за незалежність України (стаття 6.2).

В Україні і Польщі в 2014-2017 були сплюндровані пам'ятні знаки, пов'язані з конфліктом. І хоча влада обох держав на найвищому рівні стверджує, що за цими актами вандалізму стоїть Росія, деякі радикальні сили в обох країнах вважають це проявом сили з протилежної сторони, а теорію про російський вплив – надуманою.

Чого хочуть сторони конфлікту?

Це гранично чітко сформулював посол А. Дециця «спільної оцінки нашої спільної трагічної історії». Саме так формулювали мету обидві сторони. Так вони бачили «вирішення конфлікту».

Для довідки – в 2016 році вийшов спільний польсько-німецький підручник історії, робота над яким тривала з 2006 року. Неформальна польсько-німецька підручницька комісія існує вже 44 роки.

Поляки вважають, що якщо це можливо з німцями, то чому не з Україною? Навіть якщо на такий підручник піде більше 40 років, поляки готові працювати в такій тривалій перспективі.

Для довідки – в 2002 році Росія намагалася нав'язати Україні спільний підручник історії. Це закінчилося великим скандалом і стало одним з етапів формування української нації. Поляки про це не знають навіть в експертних колах.

Чи можна зараз досягти цієї мети – спільної оцінки історії України і Польщі? Ні. Це нереалістично.

Чому ескалація конфлікту є небезпечною?

В Польщі за різними оцінками зараз працює від 500.000 до 1.000.000 громадян України. Це класична економічна міграція, однак вона є двосторонньою. В Польщі багато низькооплачуваних

(по їх стандартам, рівень життя в Польщі приблизно в 6 разів вище нашого) робочих місць через те, що поляки виїхали працювати в Німеччину і інші країни Європи, де рівень життя вище. Йдеться про якнайменше 2.000.000 польських громадян.

В Польщі до 40.000 українських студентів. Якби їх не було, багатьом університетам довелося б суттєво скорочувати свої факультети, бо вони не заповнюються польськими студентами, які теж масово їдуть вчитися за кордон.

Ці люди, наші громадяни можуть стикнутися з проявами ворожнечі. І це може стати великою проблемою для них. Але економічна еміграція завжди вибирає, де краще. Будуть не дуже сприятливі умови – поїдуть в інші сусідні країни.

В Польщі є значна українська меншина. Це люди, які народилися в Польщі, або перебувають в шлюбах з поляками. Багато з них побоюються сплеску антиукраїнських настроїв в Польщі.

Натомість в липні 2016 була підписана угода між Україною та Польщею про військову співпрацю, яку не вдавалося укласти багато років. В 2016-2017 роках вдалося підписати кілька великих контрактів в оборонній, енергетичній і інших галузях промисловості. На параді на честь 25 річчя Незалежності України був присутній президент Польщі, президенти України і Польщі підписали спільну декларацію про наміри продовжити діалог про складну історію.

Чи може конфлікт про інтерпретацію історії вплинути на економіку та військову співпрацю? Теоретично – може. Я поділяю таку думку мого польського колеги:

«Зрілість чи інфантилізм.

Жоден зрілий політик не буде серйозно пропонувати припинення геополітично стратегічної співпраці двох 40-мільйонних держав (Польщі і України) в сфері політичній, військовій і побудови стратегічної енергетичної і інфраструктурної незалежності в ситуації спільної загрози російського імперіалізму - з приводу зміни назв вулиць міською радою столиці одної з тих держав. Ми все таки вирости з політичного інфантилізму, хоча Москва вперто хоче нас загнати туди назад.»

Анджей Росіньський

Однак, ми знаємо і на прикладі України, і на прикладі Польщі, що не всі політики в нас демонструють зрілість.

Чи можна вирішити цей конфлікт?

Наш підхід – підхід Української миротворчої школи та багатьох сучасних конфліктологів – полягає в тому, що конфлікти вирішувати не можливо, їх можна тільки перетворювати, трансформувати в іншу форму – більш або менш гарячу. Навіть стан миру і стан війни не є однозначними сутностями, бувають різні стадії війни і різні прояви миру.

Як можна попередити ескалацію конфлікту?

Перше і головне. Поки ми не побачимо не дружніх до України проявів ПРАКТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ уряду Польщі, не варто допускати з українського боку дій, які можуть загострити цей конфлікт.

Друге. **Конфлікт треба визнати і чітко його артикулювати на всіх рівнях.** Хоча б для того, щоби українські громадяни не возили з собою в Польщу червоно-чорний прапор, якщо не хочуть проблем, а поляки не клеїли на вулицях українських міст наліпки «'бать Бандеру», якщо знову таки не хочуть проблем. А головне для того, щоби численні культурні, наукові і інші обміни між нашими країнами не затьмарювали суперечки про історію.

Третє. Замість пошуку консенсусу про історію – спільну оцінку – треба перейти до пошуку компромісу в галузі практичної політики. Треба визнати, що в нас не може бути (принаймні в найближчій перспективі) згоди про оцінку історії першої половини ХХ сторіччя, і обговорювати практичні наслідки існування такої незгоди. Це може стосуватися і пам'ятних знаків, і цвинтарів, і пошуку захоронень, і безпеки громадян.

Четверте. **Найгіршим для розвитку конфлікту сценарієм стане його перенесення в польську політику.** Те що, постанова про Волинь була ухвалена майже одногосно (мінус десять утрималися) це для розвитку конфлікту є добрий симптом, а не поганий.

В Польщі зараз відбувається дуже сильна політична поляризація, яку називають «громадянською війною» або конституційною кризою. Опозиція збирає великі маніфестації проти уряду, їй вдалося інтернаціоналізувати політичний конфлікт на рівні офіційної реакції європейських структур. Якщо в цю «громадянську війну» потрапить тема України і особливо Волині, то загострення конфлікту неминуче.

Саме на це можуть бути спрямовані подальші зусилля Росії.

Роль Росії в конфлікті

Згаданий лист 148 українських депутатів від 2013, безумовно, був російською спецоперацією. Велика частина його підписантів зараз перебуває в Росії, а деякі, нарешті опинилися під слідством за сепаратизм.

В сценаріях знищення незалежної України Росія завжди виділяла західну Україну, як регіон, який буде чинити дуже сильний спротив окупації, і захоплювати його чи контролювати не планувала.

Кілька разів російські офіційні особи в приватних і навіть публічних виступах пропонували польській владі поділити Україну і забрати західні області України.

Для цього Росія і використовує деякі радикальні організації Польщі, довготривалою метою яких є популяризація ідеї повернення «східних кресів», або територій України і Литви, які перебували між двома світовими війнами в складі Польщі.

В Україні мало знають про те, що саме через наявність такої п'ятої колони в Литві, яка вимагає повернення Польщі на литовські кресли, міждержавні стосунки Польщі і Литви є доволі холодними.

В Польщі працює група волонтерів-аналітиків «Російська 5 колонна в Польщі», яка поставила за мету документально довести руйнівний російський вплив на польську політику. Ось приклад їх роботи, який має стосунок до теми «Хто з Перемишля робить гарячу точку?» Активістам цієї групи постійно погрожують і здійснюють проти них прицільні психологічні операції. На думку цієї групи, Росія давно і системно вкладає величезні ресурси в цю 5 колонну.

У Росії також є цінний ресурс, який регулярно використовується для підживлення конфлікту версій історії. Це – архіви НКВД-КГБ-ФСБ. Практично всі дані, які стосувалися Волині, опинилися в Москві, і ніхто більше не має до них доступу. Росія час від часу вкидає такі документи через своїх агентів, причому перевірити їх справжність немає ніякої можливості. Ось один з прикладів зливу таких документів – виставка, підготовлена в 2010 році громадським рухом «Русскоязычная Украина» на чолі з тодішнім народним депутатом України Вадимом Колесніченком.

Росія має багатовікову традицію не тільки фальсифікації історії, а і перетворення її на зброю. Тим, хто хоче працювати над трансформацією конфлікту з обох боків, треба дуже серйозно вивчити саме історію того, як за допомогою історії Росія створювала і розпалювала конфлікти. Попередні переговори здебільшого нехтували цією обставиною.

Знання про те, що зараз отримало англomовну назву weaponization of history або перетворення історії на зброю, викладені в науково-популярній формі допоможуть українському і польському суспільству уникнути загострення старих і появи нових конфліктів.

Чи варто продовжувати процес пошуку порозуміння?

Безумовно варто. Але формат переговорного процесу має бути змінений. Переговори мають вестися не про історію, а про трансформацію конфлікту і упередження його ескалації.

На даному етапі в переговори не варто включати істориків і парламентарів. Зрештою, в них вже не вийшло домовитися.

Переговорна група має включати правників, правозахисників, конфліктологів, соціальних психологів, авторитетних релігійних діячів, представників зацікавлених груп з обох сторін, тобто представників нащадків постраждалих. В групу треба включити аналітиків, які не брали участь в попередніх переговорах і які зможуть проаналізувати попередній переговорний процес. В групу треба включити вищезгаданих групи волонтерів-аналітиків, спеціалістів з російського впливу.

Ця група має працювати без перекладачів. Це вкрай важливо і для економії часу, і для уникнення непорозумінь. Такі люди і в Польщі, і в Україні є, зібрати таку групу цілком реально. Потрібна політична воля з обох боків і бажачі інвестувати ресурси в таку роботу.

Мені вже майже рік кажуть, що це неможливо, однак за цей рік мене запросили в кілька волонтерських груп, які частково над цим вже працюють. Я вірю в успіх.

***

О. Никоноров: «Конфронтація чи співпраця: практичні рекомендації щодо польсько-української політики історичного примирення»

Олександр Никоноров - експерт Інформаційного центру «Міжмор'я», аналітик «Team 4 Ukraine»

Розширений текст доповіді для круглого столу «Польсько-українська конфронтація чи співпраця?», який відбувся 25 травня 2017 р. у клубі «Наш Формат».

На сьогоднішній день Україна та Польща опинились в складній ситуації, коли російська сторона через організацію серії провокацій намагається штучно розгойдувати конфлікт, посилаючись на історичні протиріччя в історії польсько-українських стосунків.

Аналіз останніх подій в Україні та Польщі, пов'язаних з намаганням різних маргінальних ультраправих кіл штучно роздмухувати конфлікт на історичному підґрунті, підкреслює необхідність впровадження превентивних заходів щодо запобігання можливих провокацій в майбутньому.

З цієї позиції актуальним вбачається розглянути наступні практичні рекомендації, необхідні для впровадження дієвих механізмів реалізації політики польсько-українського історичного примирення:

1) **Розроблення спільної заяви від системних організацій українських націоналістів**, в якій засуджуватиметься діяльність як з боку польських провокаторів, так і маргінальних груп в Україні.

В цьому контексті розглядається необхідність звернення до правих рухів щодо недопущення організації провокаційної діяльності в майбутньому. Підписання спільної заяви від імені провідних

націоналістичних організацій України зменшить можливості маневру російської сторони у використанні провокаційних заходів від імені правих організацій та рухів, які не мають до цього жодного відношення. Таким чином, наочно простежуватиметься діяльність проросійського маргінального середовища, яке від імені українських націоналістичних організацій намагається штучно спровокувати конфлікт між Україною та Польщею.

2) **Звернути увагу на штучне роздмухування конфлікту з боку медіа-ресурсів.**

Мова йде про те, що досить часто українські та польські ЗМІ роблять сенсації з тих провокацій на території України та Польщі, за якими, як правило, стоїть російська сторона. Розглядається необхідність закликати українські та польські медіа зменшити тони при висвітленні конфліктних ситуацій в обох країнах.

3) **Організація спільних культурних заходів**, які спрямовані на творення образів, які об'єднують польські та українські народи.

Перш за все, актуальним вбачається розробка більшої кількості сюжетів (художні та документальні стрічки, концерти, фестивалі тощо) для створення підґрунтя, необхідного для розвитку подальшої позитивної динаміки в співпраці між Польщею та Україною.

4) Зосередити основну увагу **не на висвітленні конфліктних ситуацій в розвитку польсько-українських стосунків**, а на необхідності реалізації спільних проектів в галузі економічної та військово-політичної співпраці.

5) **Належне реагування на інформаційні виклики сьогодення.**

В цьому контексті вбачається за необхідне створити належні умови для співпраці між пулом польських та українських експертів. Мова йде про створення умов для дезавування «експертного поля», що роздмухує конфлікт з обох сторін.

6) **Звернення до духовних лідерів**, які мають високий авторитет в польському та українському суспільствах.

Залучення цієї групи є необхідним кроком не лише для пошуку компромісів між Україною та Польщею, але й розглядається в якості дієвого механізму реалізації політики польсько-українського історичного примирення. До вказаної групи можна віднести як релігійних лідерів, так і провідних моральних авторитетів, лідерів громадської думки.